

Laboratoriumopschriften

Boven de poort van zijn laboratorium in Cambridge liet de beroemde natuurkundige Maxwell in 1874 de (latijnse) tekst van psalm 111: 2 uithouwen: 'Machtig zijn de werken van de Heer, wie ze liefheeft, onderzoekt ze.'

Ook andere fysici hebben op een dergelijke manier uitdrukking gegeven aan hun diepste motivatie voor het doen van onderzoek. In 1930 liet de eerste hoogleraar natuurkunde aan de VU, G.J. Sizoo, in de centrale hal van het gloednieuwe laboratorium in Amsterdam de tekst van Openbaring 4: 11 aanbrengen: 'Gij, Heere, zijt waardig te ontvangen de heerlijkheid en de eer en de kracht; want Gij hebt alle dingen geschapen, en door Uwen wil zijn zij en zijn zij geschapen.' Sizoo had zelf in Leiden gestudeerd bij de Nobelprijswinnaar Kamerlingh Onnes. Deze had een andere, uitgesproken onderzoeksopvatting, die hij al zijn medewerkers wilde inprenten. In zijn inaugurele rede van 1882 bracht hij deze kort en krachtig onder woorden: 'Door meten tot weten, zou ik als zinspreuk boven elk fysisch laboratorium willen schrijven.'

Deze opschriften zullen het onderzoek van ieder die er langs of onderdoor loopt beïnvloeden, zo lijkt de gedachte. Tenminste, wanneer de onderzoekers er ook zelf in (gaan) geloven. Of is dat niet van belang? Curieus is in dit verband een verhaal over de Deense natuurkundige Niels Bohr, die geen spreuk, maar een hoefijzer boven de deur van zijn werkkamer had hangen. Op de vraag of hij, als weldenkende wetenschapper, nu echt geloofde dat dit hem geluk zou brengen, antwoordde Bohr: nee, maar ze zeggen dat het ook werkt als je er niet in gelooft. Op het eerste gezicht geeft dit antwoord vooral blijk van gevoel voor humor. Maar het geeft ook te denken. Is de overtuiging van een individuele onderzoeker eigenlijk wel van belang bij het doen van onderzoek of gaat het er vooral om dat 'het werkt'?

Misschien is het niet nodig om als gemeenschap van wetenschappers een gezamenlijke motivatie of visie op de wetenschap te hebben. Maar zelfs een persoonlijke motivatie is niet altijd makkelijk te formuleren. Vaak modderen we maar wat aan in de hoop dat het wat zinvol oplevert. Maar om dat nu als motto boven je werkkamer of laboratorium te schrijven...

Ab Flipse

Uit: *Beweging Magazine* 72 (juni 2008), p. 23.